

ВИДАТНІ ВЧЕНІ ТА ІНЖЕНЕРИ

УДК 001:62(09)

Перелигіна Л.С.

ДО МАЛОВІДОМОГО З ЖИТТЯ І.І.СІКОРСЬКОГО

Дані відповіді на питання стосовно першого шлюбу відомого авіаконструктора І.І.Сікорського.

Даны ответы на вопросы, касающиеся первого брака известного авиаконструктора И.И.Сикорского.

Answers are given for questions touching the first marriage of the known aircraft designer I.Sikorsky.

Останнім часом ім'я видатного авіаконструктора Ігоря Івановича Сікорського та його доля стали приводом для багатьох публікацій у засобах масової інформації. З багатьма з них можна погодитись, а деякі визивають сумніви й бажання полеміки. В цій роботі викладені результати досліджень, спричинених появою в Інтернеті статті «Легенда об «Илье Муромце» [1], у якій піддається сумніву факт розробки І.І.Сікорським багатомоторного літака «Ілля Муромець». Крім власних роздумів про початковий період творчості авіаконструктора автор статті, хтось на прізвище Сергелін, ще посилається на спогади першої дружини Ігоря Івановича, Антоніни Миколаївни Сікорської, викладені нею в книзі «Моя жизнь с Икаром», що нібито була видана нью-йоркським видавництвом «Вудхауз» у 1977 р. Цитуючи А.М.Сікорську, він навіть наводить номер сторінки, а саме с. 477, на якій перша дружина авіаконструктора згадує: «Игорь до 1918 года не только не занимался проектированием самолетов, но имел о них крайне смутное представление.» Така характеристика творчої діяльності званої в авіації особистості не відповідає дійсності й вимагає перевірки висловлювання з першоджерела. Виявилося, що в бібліотеках України і Росії такої книги немає. Приватне листування з канадським істориком, професором Університету Вікторії Сергієм Єсельчиком сприяло пошуку цього видання у вільному електронному каталозі всіх університетських і головних публічних бібліотек Північної Америки. Перевірка показала, що цієї книги взагалі не існує. Не виявилося також ніяких слідів існування видавництва «Вудхауз» в Нью-Йорку.

Хто ж така була перша дружина І.І.Сікорського і чи насправді її звали Антоніною Миколаївною? Відповіді на ці питання змогли б внести ясність стосовно цієї сумнівної статті в Інтернеті: чи не є вона вміло зробленою дезінформацією?

Існує обмаль публікацій, де пишеться про особисте життя Ігоря Івановича. Сам авіаконструктор у своїй книзі «Воздушный путь» [2], написаній у 1920 р., торкається лише подій, пов'язаних зі своєю творчістю. Внучата племінниця авіаконструктора Погребиська О.Й. у статті «О семье И.А.Сикорского» [3] наводить шлюбні зв'язки всіх дітей Івана Олексійовича, крім Ігоря. Цього питання вона торкається тільки коли пише, хто з родини Івана Олексійовича залишився проживати в домі Сікорських у 1922 р., а саме: «. и дочь Игоря Ивановича Татьяна, находившаяся на попечении сестер, в основном Ольги Ивановны.» Російський біограф І.І.Сікорського В.Р.Міхеев у книзі «Неизвестный Сикорский. «Бог» вертолетов», яка нещодавно вийшла в світ, пише про першу дружину авіаконструктора в декількох рядках: «. апреля 1917 г. . в Киеве ... внимание Игорю Ивановичу уделяли его двоюродные племянницы — 17-летние красавицы Ольга Синкевич и Ирина и Людмила Шиманские. ... Игорь Иванович влюбился в Ольгу, та, естественно, ответила ему пылкой взаимностью. Молодые потребовали у родителей немедленного благословения. Во время венчания загорелась от свечи фата. Ее потушили быстро, но у многих мелькнула мысль — не к добру» [4]. Автор раніше виданих художньо-документальних матеріалів капітан першого рангу Анатолій Григор'єв, який довгий час займався дослідженнями в галузі історії флоту та морської авіації, оповідаючи про переїзд до І.І.Сікорського у США членів його родини, пише : «В 1922 г. к Игорю Ивановичу приехали две его сестры с его маленькой дочерью Татьяной, жена его Ольга Федоровна, умерла от испанки в Киеве» [5, с. 63]. Цікаво, що в англomовному виданні, де висвітлюється біографія авіаконструктора, згадується про його перший короткий шлюб тільки в зв'язку з іменем дочки Тетяни, яку привезли в США його сестри: «. Tania, his infant daughter born of shortlived marriage» [6].

Хто ж така була перша дружина І.І.Сікорського Синкевич Ольга Федорівна? Спробуємо привідкрити завісу таємності з цього питання.

Відомо, що в червні 1914 р., прилетівши до Києва з Петербурга на літаку «Ілля Муромець», Ігор Сікорський влаштовував демонстраційні польоти для вузького кола фахівців та членів своєї родини. Під час першого польоту, 20 червня 1914 р., Ігор Сікорський бере свою сестру Ольгу Іванівну та чоловіка старшої сестри Андрія Григоровича Сікорського. Крім них на борту були льотчики Прусіс, Лавров, два механіки та віце-голова Київського товариства повітроплавання М.М.Марков [7]. В наступний день Ігор Сікорський у демонстраційні польоти бере головним чином військових льотчиків. Серед них, зокрема, був і П.Нестеров [8]. 22 червня 1914 р. він виконує три польоти, в першому з яких прийняли участь дві жінки: «. госпожи М.Н. и О.Ф.Синкевич» [9].

Якщо проаналізувати відомості з адресної книги «Весь Киев» за 1915 р., то можна виявити, що за адресою «Ст. Поляна 46, церква св. Макарія» прописано подружжя Синкевичів: Федір Миколайович та Марія Миколаївна. Федір

Миколайович записаний священиком Макаріївської (Юрковецької) церкви, а Марія Миколаївна — членом ради товариства «вспомоществования студентов университета св. Владимира» [10]. Враховуючи родові зв'язки Сікорських [3, 11] ми приходимо до висновку, що 22 червня 1914 р. на літаку І.І.Сікорського перебували дружина його двоюрідного брата Федора Миколайовича Синкевича Марія Миколаївна з донькою Ольгою. Це підтверджується ще інформацією про родовід відомої поетеси й перекладача Валентини Олексіївни Синкевич 1926 р. н., у якої бабуса, з боку батька, при народженні мала прізвище Сікорська. Дід Валентини Олексіївни був священиком [12]. Тобто батько Валентини Синкевич Олексій і Федір Синкевич були рідними братами, а їхня матір Марія Олексіївна (в дівочтві — Сікорська) була рідною тіткою авіаконструктора І.І.Сікорського.

У революційно налаштованій частині населення Росії того часу прізвище «Сікорський» викликало особливу ненависть: вони вважали батька авіаконструктора Івана Олексійовича монархістом і чорносотенцем. І, як наслідок, 1917 р. став фатальним для І.І.Сікорського: Лютнева революція, відречення царя Миколи II від престолу, Жовтнева революція. Ігор Іванович важко сприйняв ці соціальні зміни. Безперервні страйки у Петербурзькому відділенні Російсько-Балтійського вагонного заводу, що розпочалися з січня 1917 р., становили загрозу життю як М.В.Шидловського, так і самого І.І. Сікорського: перший був власником заводу, другий — завідувачем його авіаційного відділу. 11 квітня 1917 р., коли Тимчасовий уряд відсторонив від командування Ескадрою Повітряних Кораблів (ЕПК) його товариша й наставника, генерала М.В.Шидловського, І.І.Сікорський також залишає службу в ЕПК. Ігор Іванович їде до Києва в родинну садибу на В.Підвальній, 15 і запрошує на гостини М.В.Шидловського. Тут він зустрічається зі своєю двоюрідною племінницею Ольгою Синкевич, яка за той час, доки вони не бачилися з 1914 р., перетворилася у справжню красуню. Молоді закохуються одне в одного і з благословення рідних одружуються. Але не судилося...

Революційні події поступово почали поширюватися з Петербурга в інші міста. І.І.Сікорський розумів, що встановлення в Росії радикально протилежної влади є реальною загрозою життю прихильників монархії і треба шукати шляхи виїзду з країни. На той час його дружина Ольга вже була вагітною і проживала в родинному будинку чоловіка на В.Підвальній, 15. Підтвердження цьому можна знайти у матеріалах архівної справи «Про прибутки домовласників у 1918 р.» по м. Києву [13]. До нашого часу зберігся бланк, власноручно заповнений Ольгою Іванівною Сікорською, який свідчить про те, що 16 лютого 1918 р. в квартирі № 1 у власному будинку по вул. Підвальній, 15 проживало 7 осіб. Треба сказати, що на той час почалися ущільнення і реквізиція житлової площі заможних громадян. У Сікорських реквізували одну кімнату в квартирі, де вони проживали та три — в організованому Іваном Олексійовичем Лікарняно-педагогічному інституті для розумово нерозвинених, відсталих та нервових дітей. Хто ж такі були 7 осіб, прописаних у квартирі № 1? Звісно, члени однієї родини. Ще був живий батько авіаконструктора Іван Олексійович, з ним жила сестра Ігоря Ольга Іванівна. Безперечно, тут ще могла жити сім'я сестри Олени Іванівни: її чоловік Дмитро

Вінер, дочка Галина та син Дмитро. Чому саме сім'я Олени Іванівни, а не Лідії Іванівни, старшої сестри Ігоря? На користь першої свідчить викладання Оленою Іванівною в цьому інституті, яким вона опікувалася разом з сестрою Ольгою і що був розташований на другому і третьому поверхах будинку Сікорських. Таким чином, імовірно, сьомою особою, прописаною в квартирі № 1, могла бути тільки Ольга Федорівна.

Ще до розпалу Громадянської війни в лютому 1918 р. І.І.Сікорському та чоловіку його сестри Олени, Дмитру Вінеру, вдалося одержати закордонні паспорти. В березні 1918 р., після народження в Києві доньки Тетяни (1.03.1918 р.), Ігор, який був впевнений, що залишає ненадовго своїх близьких, разом з Дмитром Вінером нічним потягом добирається з Петербурга до Мурманська. Звідти на маленькому португальському судні «Оporto», що належало британській компанії, через тиждень, вони досягли Ньюкастла. Через два дні Ігор Іванович разом з Дмитром Вінером були вже в Лондоні, звідки відправилися до Парижа: у Сікорського був рекомендаційний лист від військового аташе Франції в Росії генерала Нісселя. Завдяки цій рекомендації конструктор отримує роботу від Військового відомства Франції на розробку великого літака-бомбардувальника. Але Перша світова війна закінчилася і потреби в такій авіаційній техніці не було. Треба було шукати роботу. Про повернення до Росії не можна було й гадати: Громадянська війна набирала оберти і розпочався «червоний терор». Восени 1918 р. конструктор дізнався про розстріл більшовиками генерала Шидловського та його неповнолітнього сина [6]. 24 березня 1919 р. Ігор Іванович у порту м. Гавра сів на лайнер «Lorraine» і відплив до Нью-Йорка. А 22 лютого 1923 р. до нього в США приїхали сестри Ольга Іванівна з його донькою Тетяною та Олена Іванівна з дітьми Дмитром і Галиною [6, с.101]. Його дружина Ольга Федорівна не могла приїхати: її вже не було в живих. Померла Ольга Федорівна захворівши на грип «іспанку», епідемія якого прокотилася по всій Європі. Де її поховано невідомо.

Таким чином, викладений у даній статті матеріал направлений на висвітлення малодослідженого питання стосовно першого шлюбу І.І.Сікорського. З'єднати існуючі до цього часу в публікаціях розрізнені відомості цього періоду життя відомого авіаконструктора допомогли матеріали адресних книг і книг про прибутки домовласників м. Києва початку ХХ ст., що раніше не були використані дослідниками біографії І.І.Сікорського. Сподіваюсь, що наведений матеріал сприятиме скасуванню й призупиненню появи нових неправдивих матеріалів про творчий спадок авіаконструктора, так звані «автори» яких посилаються на невірні висловлювання міфічних постатей.

Література:

1. Легенда об «Илье Муромце» [Текст]. — Режим доступу: <http://www.sergelin.ru/literature/024.asp>.
2. Сикорский И.И. Воздушный путь [Текст] / И.И.Сикорский. — М.: Русский путь. — N.-Y.: YMCA Press, 1998. — Режим доступу: <http://militera.lib.ru/research/sikorsky/index.html>.

3. Погребысская Е.И. О семье И.А. Сикорского [Текст] / Е.И. Погребысская // І.І. Сікорський. Матеріали наукових читань з циклу «Видатні конструктори України» — Київ: ЕКМО, 2005.— С.76–81.
4. Михеев В.Р. Неизвестный Сикорский. «Бог» вертолетов [Текст] / В.Р.Михеев. — М.: Яуза: Эксмо, 2010. — 448 с.
5. Григорьев А.Б. Меж двух стихий. Очерки о конструкторах [Текст] / А.Б.Григорьев. — М.: Машиностроение, 1992. — 256 с.
6. Delear F.J. Igor Sikorsky. His Three Careers in Aviation [Text] / F.J.Delear. — N.-Y.: DODD, MEAD & COMPANY, 1969, 1976. — 290 p.
7. Газета «Киевлянин», пятница 20-го июня 1914 г., №168.
8. Газета «Киевлянин», суббота 21-го июня 1914 г., №169.
9. Газета «Киевлянин», суббота 22-го июня 1914 г., №170.
10. «Весь Киев»./ Календар: адресная и справочная книга г. Киева на 1915 г. — Издание Правления Общества Медицинской Помощи в г. Киеве. — 1797 с. и стб.
11. Скржинська А.М. Генеалогичне дерево роду Сыкорських / Архив ДПМ при НТУУ «КПІ».
12. Синкевич В. Время случайности и судьбы / В. Синкевич [Текст] // Континент. — 2005. — №126. — Режим доступа: <http://magazines.russ.ru/continent/2005/126/sin14.html>.
13. ДАК, ф163, оп.6, справа № 152.